

HRVATI NA PODRUČJU CLEVELANDA U RAZDOBLJU OD 1900.-1930.: PROLEGOMENA ZA JEDNU SOCIOLOŠKU RECEPCIJU

Renata RELJA

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 316.346(73 Cleveland=862)"1900/1930"

316.35-054.72(73 Cleveland=862)"1900/1930"

Pregledni rad

Primljeno: 12. 2. 1998.

U radu se konstruira sociološka recepcija dostupnih demografskih, povijesnih i ekonomskih pokazatelja o prvom iseljeničkom naraštaju Hrvata u SAD-u, i to u gradu Clevelandu, u vremenskom razdoblju od 1900.-1930. Pritom se tretiraju neki od postojećih relevantnih pristupa u okviru sociologije migracija. Temeljni cilj autorice bio je izdvojiti one čimbenike koji pomažu spoznavanju prošlih, kako bi se primjerenije razumjela i percipirala buduća migratorna kretanja u okviru tog područja. Ona, stoga, daje prikaz prvih useljavanja Hrvata na područje države Ohio, a potom i grada Clevelanda, zatim opće demografske pokazatelje (dobnu i spolnu strukturu, razinu naobrazbe, strukturu zanimanja prvog iseljeničkog naraštaja Hrvata), a riječ je i o počecima društvenog okupljanja, odnosno političkim, kulturnim i športskim aktivnostima clevelandskih Hrvata. Naime, analizom sadržaja relevantnog materijala bilo je moguće uočiti osnovne zakonitosti života prvog iseljeničkog naraštaja koje, dakle, mogu biti aplicirane i na ostale iseljeničke skupine.

UVOD

Sociologija migracija dijeli sudbinu razvitka sociologije kasnih pedesetih, jer su se prva sustavnija istraživanja ove vrste javila tek sedamdesetih godina. Tim su se područjem uglavnom bavile demografija, ekonomija i socijalna geografija (Mežnarić, 1991:36), pa se postavlja pitanje: kakve su mogućnosti i šanse za sociološku analizu prvog iseljeničkog naraštaja, je li ona opravdana, znanstveno utemeljena i slično?

Početak sedamdesetih godina ovog stoljeća obilježava primjena modela stratifikacije i mobilnosti na kretanje emigranata. Problem adaptacije i integracije rijetko se istražuje, a identitet obitelji često se izdvaja kao primarni čimbenik stabilizacije. Naglasak je i na proučavanjima jezika migranata, posebno drugog naraštaja. Istraživanjima se zahvaćaju posebne kategorije stanovništva u procesima migriranja, naročito žene i mladež. Ukazuje se na postojanje muških i ženskih migracijskih tijekova, a sve veća pozornost usmjerava se i prema politici imigriranja prema imigrantima (Mežnarić, 1991:45).

Nadalje, svaka sociološka analiza vanjskih migracija sve više zahtijeva izradu tipologije migranata koju čine podaci o demografskim, socio-ekonomskim, teritorijalnim ili teritorijalno-kulturnim obilježjima (spol, dob, zanimanje, naobrazba, obiteljsko stanje, regionalno podrijetlo, nacionalna ili etnička pripadnost). No, takva tipologija je za sociološku analizu bitna samo ako je povezana s različitim životnim orijentacijama i ponašanjem. Dakle, riječ je o specifičnim strategijama i planovima, kao osnovnim kriterijima sociološke tipologije (Županov, 1973:8).

Županov je prilikom proučavanja vanjskih migracija sklon naglašavanju dinamične perspektive koja bi ukazala na djelovanje mehanizma koji subjektivne motivacije pojedinca i objektivne ekonomsko-kulturne čimbenike usmjeravaju u pravcu odlaska na rad u inozemstvo. Pritom izdvaja socio-kulturni sustav kao glavnu pretpostavku postojanju različitog sustava u mjestu emigracije i imigracije, a odatle i koncepciju o procesu migriranja kao kretanju u socio-kulturnom prostoru. (1973:6) Upravo taj dinamičan element čini relevantnim razvijanje sociologije migracija za sociologiju uopće (Mežnarić, 1991:7). Stoga Županov predlaže da se kretanje u socio-kulturnom prostoru promatra u njegovim sekvencijama.

Ono što je u ovim fazama bitno i moguće primijeniti u našoj analizi, koja se većim dijelom odnosi na prvi iseljenički naraštaj u SAD, ponajprije je u uočavanju sekvencije "probuđenosti" koja započinje kad potencijalni migrant počinje razmišljati o odlasku i prikupljati prve informacije i kontakte. Druga faza je u donošenju odluke koja uključuje i sam fizički čin odlaska. Slijedi faza "prvog perioda" ili vrijeme adaptacijske krize koja traje do godinu dana. Idući bi bio "stabilizacijski period" koji može potrajati godinama, a smjenjuje ga faza integracije u sustav imigracijskog područja koja nastupa u trenutku kad je migrant donio definitivnu odluku ostajanja u inozemstvu (Županov, 1973:10-13).

Mežnarić upozorava na to kako se razdoblje ranog razvoja migracija ne ubraja u normalnu znanost i kako ne postoji paradigma istraživanja socioloških vidika migracija koja bi se mogla primijeniti u određenom vremenu. No, u skladu

s ciljem ovoga rada, činilo se zanimljivim spomenuti pokušaj Mangalama koji teži oblikovanju sociologijske teorije migracija "srednjeg dometa". Ovdje se kao bitne elemente za buduća proučavanja navodi uočavanje relativno stalnog postojanja pokretanja pojedinaca i skupina te postojanje jedne geografski određene lokacije prema drugoj, uz činjenicu da ovom procesu prethodi proces odlučivanja na strani pojedinca zasnovan na hijerarhijski određenim skupovima vrijednosti i želja. Sve to rezultira promjenom interakcijskog sustava pojedinačnog migranta. Njegova shema strukturalno-funkcionalne teorije ukazuje na to kako migriranje uvijek označava svojevrsni interakcijski pomak koji je, pak, moguće očitati preko stupnjeva adaptacije, određivanja ciljeva i mogućnosti održavanja ekvilibrija.¹

Specifičnost ovog pristupa ogleda se ponajprije u činjenici što se prvi put svraća pozornost na nepostojanje specifične sociološke paradigme u istraživanju migracija te razgraničavanju demografskog, geografskog i ekonomskog diskursa (Mežnarić, 1991: 12-29).

Za stvaranje teorijskog okvira sociološke analize prvog iseljeničkog naraštaja u Cleveland, Ohio, neizostavno je spomenuti i teoriju "Melting Pota" te mogućnosti njezine aplikacije. Činjenica je kako se nakon završetka velikog vala imigracije ova teorija nije pokazala najprimjerenijom, što je bilo posebno vidljivo u formiranju mnoštva različitih etničkih skupina kao zasebnih kultura i supkultura, što je rezultiralo pomakom interesa na etničke i rasne odnose.²

U novijoj literaturi motivi odlaska objašnjavaju se pomoću "pull" i "push" čimbenika. Tako su "čimbenici koji guraju (*push*) prema migraciji u novi prostor oni koji izazivaju nezadovoljstvo u vlastitoj okolini. Privlačni faktori (*pull*) su oni koji nedostaju u domicilnom okruženju, a postoje u nekom drugom prostoru i djeluju privlačno. Migracija je tako uzrokovana različitim snagama (odbojnosti i privlačnosti) koje djeluju na pojedince i skupine da napuste jedan prostor i budu privučeni u drugi" (Živković i sur., 1995:11).

U tekstu se tretiraju pojedini aspekti navedenih teorijskih pristupa u proučavanju prvog iseljeničkog naraštaja Hrvata u Ohio o kojoj se posjeduju povijesni, demografski i ekonomski podaci i pokazatelji. No kako upravo na osnovi tih ranih migriranja postoji mogućnost adekvatnijeg spoznavanja određenih zakonitosti, ti procesi poslužiti će u analizi kao "ideal tipovi", s ciljem objašnjavanja i razumijevanja budućih migracijskih tijekova na ispitivanom području.

METODOLOŠKI ASPEKTI ANALIZE

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

ostvariti sociološku analizu prvih migracijskih kretanja na području Clevelanda, Ohio, u vremenskom razdoblju od 1900.-1930.

Proučavano razdoblje zanimljivo je zbog prvog vala doseljavanja, spore i teške adaptacije, "kulturnog šoka" prvih doseljenika, Prvog svjetskog rata i ekonomske krize. Dakle, postojanja čitavog niza suprotnih čimbenika koji su ih pokrenuli na migratorna kretanja.

Od metoda su korištene uglavnom analize sadržaja relevantnog materijala, a dio podataka dobiven je u suradnji s Institutom za migracije i narodnosti, iz projekta "Konflikti i kooperacija na području Clevelanda, Ohio, iskustva hrvatske etničke grupe" (1989.). Komparativnom metodom analizirane su zakonitosti ireverzibilnosti procesa migracija te su uspoređivani podaci iz domicilnog mjesta s podacima iz mjesta imigracije. Analiza se odnosi na vremensko razdoblje od 1900. do 1930.g.

PRIKAZ USELJAVANJA HRVATA NA PODRUČJE GRADA CLEVELANDA, OHIO

Prvo iseljavanje koje je zabilježeno krenulo je prema SAD-u i tamo se do današnjih dana nalazi zacijelo ponajveći broj hrvatskih iseljenika.³ Proučavano razdoblje posebno je zanimljivo jer obuhvaća razdoblje masovnih iseljavanja, kao i razdoblje između 1890. i Prvog svjetskog rata, koje je bilo posljednje razdoblje slobodnog useljavanja u SAD. Tada hrvatska emigracija postaje sastavnim dijelom najsnažnijih imigracijskih kretanja u povijesti SAD-a (Čizmić, 1976:36).

To razdoblje imigracijskih kretanja u svezi je s ekspanzijom američkog gospodarstva, osobito nakon američkog građanskog rata.

Naime, doseljavanje iz zapadne i sjeverne Europe kulminiralo je osamdesetih godina devetnaestog stoljeća, kad u Ameriku stiže više od pet milijuna Europljana. Devedesete bilježe opadanje broja doseljenika u SAD iz sjeverne i zapadne Europe, a istodobno raste broj onih iz južne i jugoistočne Europe. U tom valu doseljavanja "novih doseljenika" uglavnom su zastupljeni oni bez obrazovanja i različitih vjera.⁴ Prema zastupljenim nacionalnostima, ponajviše su se iseljavali Poljaci, Slovenci, Hrvati i Srbi.

Istodobno, do 1898. kod nas nije postojalo sustavnije praćenje podataka o iseljavanju i tek se banskom odlukom iz iste godine određuje obvezatnim prikupljanje podataka o iseljavanju. S druge strane, ni statistički podaci zemalja useljavanja nisu posve pouzdani iz razloga što su se naši iseljenici mahom registrirali kao Austrijanci ili Mađari, pa se sustavnijim popisivanjem započelo tek 1910. Iz Austro-Ugarske se ise-

lio ponajveći broj iseljenika, koji je čak s 25 posto sudjelovao u ukupnom broju useljenika u SAD. Ova brojka se smanjila tek 1908., kad je zemlju zahvatila ekonomska kriza (Čizmić, 1976:5).

Tako su tijekom druge polovice XIX. st. i prve trećine XX. st. SAD predstavljale najznačajnije imigracijsko područje u svijetu i tu činjenicu ugrozile su tek mjere restrikcije koje su se počele primjenjivati na useljeničke kvote. Odnosno, zakonom o imigraciji donesenim 1921., ograničen je broj useljenika za svaku državu u 3 posto od broja pripadnika dotične zemlje, nastanjenih u SAD i upisanih prilikom popisa stanovnika iz 1910 (Čizmić, 1976:36).

Promjene koje se bilježe u zemlji imigracije odražavaju se u važnim promjenama u zemlji useljenja, pa depopulacija, tj. dobni i spolni nerazmjer postaju značajkama domicilnog područja (Nejašmić, 1990., 1991.; Szabo, 1988.; Oliveira-Roca, 1987.; Laušić, 1985.). Na području imigracije istodobno su na snazi procesi nagle urbanizacije koji transponiraju prvotnu, po strukturi pretežito seosku populaciju u radničku klasu. To je vidljivo u strukturi mjesta zaposlenja clevelandskih Hrvata koja su u većini bila čeličane i rudnici (Čizmić, 1982:150).

U početku iseljavanja naši iseljenici su bili skloni iseljavanju prema SAD te je grad Cleveland u državi Ohio predstavljao jednu od prvih poželjnih prekomorskih destinacija. Prema podacima, već je 90-ih godina XIX. st. u njemu živjelo nekoliko tisuća doseljenika Hrvata koji su većinom bili rimokatolici (Čizmić, 1982:82).

Domaće stanovništvo države Ohio uglavnom se bavilo poljoprivredom i sitnim obrtom, no proces industrijalizacije i urbanizacije utjecao je na brže strukturalne promjene koje su zahvatile i ovo područje. Tako je na području Ohia 1900. živjelo 4.157.545 stanovnika, a 1930. njihov je broj porastao na 6.646.697. Ovo povećanje broja stanovništva u uskoj je svezi s priljevom doseljenika.

Grad Cleveland jedan je od sedam najvećih gradskih i industrijskih područja u SAD. Ispravnom politikom stvoreni su uvjeti za poboljšanje radnih, životnih i zdravstvenih uvjeta. Cleveland se vrlo rano počeo progresivistički razvijati te je dugi niz godina slovio kao grad s ponajboljom gradskom upravom (Hranilović, 1990:198-199).

Državu Ohio i grad Cleveland ističe Čizmić kao primjer etničke raznolikosti, na što ukazuje podatak kako je na početku stoljeća čak polovica stanovništva bila stranorođena (1982: 82).

U Cleveland su naši iseljenici došli nošeni plimom drugog iseljeničkog vala, dakle, nakon 1880. Dillingova komisija daje podatke kako je 1930. na području Clevelanda živjelo

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188
RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

3.607 Hrvata. Procjenu broja obavljali su N. Grešković i G. Domladovac, župnici hrvatske rimokatoličke crkve Sv. Pavla u Clevelandu, na osnovi broja župljana i domaćinstava. Prvi Hrvati na ovo područje stižu iz okolice žumberka, Karlovca, Gorskog kotara, Hrvatskog primorja, Istre, Dalmacije, a neki iz Slavonije te Bosne i Hercegovine (Ivezić, 1989:394).

Uz Cleveland, iseljenici se smještaju i na područje Chicaga, New Yorka, Detroita i Los Angelesa. Zanimljiv je podatak kako je 1930. čak 73 posto imigranata s našeg područja živjelo u velikom gradovima, 21 posto u malim gradovima, a svega 6 posto na farmama (Čizmić, 1976:44-45).

Dakle, sudeći po ovim podacima, moguće je zaključiti o postojanju važnih migracijskih kretanja upravo prema sjeveroistočnom središnjem području SAD, državi Ohio i gradu Clevelandu. Nakon doseljavanja, dijeleći sudbinu sličnu onoj ostalih etničkih skupina na ovom prostoru, hrvatski iseljenici relativno se brzo uključuju i prihvaćaju zakonitosti življenja u novom okruženju.

OPĆI DEMOGRAFSKI POKAZATELJI, DOBNA I SPOLNA STRUKTURA, RAZINA OBRAZOVANJA I STRUKTURA ZANIMANJA PRVOG ISELJENIČKOG NARAŠTAJA HRVATA

Dostupni podaci ukazuju na to kako je 1910. među clevelandskim Hrvatima bilo 74 posto muškaraca i 26 posto žena. Što se tiče dobne strukture, hrvatski iseljenici prvog naraštaja spadali su kontingentu najreproduktivnije grupacije, na što ukazuje i podatak da se 77 posto muškaraca nalazilo u dobnim skupinama od 20-39. Njih 7,54 posto bili su stari od 10-19 godina, a 13,20 posto od 40-49 godina. Među ženama 74 posto je bilo u dobi od 10-29 godina. Dakle, oko 80 posto svih iseljenika iz Hrvatske nalazilo se u najboljoj životnoj dobi od 15-40 godina, a navodi se i podatak kako su do 1900. više od 95 posto svih iseljenika iz Hrvatske u prekomorske zemlje uglavnom bili muškarci, dok su žene činile neznatan dio iseljeničkog kontingenta. Također, 80 posto svih iseljenika iz Hrvatske otpada na seosko stanovništvo koje je sa sobom donijelo i svoju kulturu, običaje i tradiciju (Hranilović, 1990:200).

Među clevelandskim Hrvatima 58,33 posto je vjenčanih, a 40,27 posto nije bilo u braku. Župna statistika Sv. Pavla ukazuje na 16 vjenčanja 1903. a 1907. zamjetan je porast na 87 sklopljenih brakova. Godina 1908. utjecala je na smanjenje broja vjenčanih među doseljeničkom populacijom, a na tadašnji porast nataliteta sigurno je utjecao snažan privredni prosperitet SAD-a, uvjetovan pripremanjima za rat.

U razdoblju od 1912.-1914. registriran je ponajveći broj vjenčanih. Početkom Prvog svjetskog rata iseljavanje je praktički prekinuto, a crkvena statistika to prati većim padom

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

broja vjenčanih. Jedina iznimka bila je 1921. godina u kojoj se ovaj broj udvostručio, da bi ponovno 1939. pao na 30.

Sama ženidba se odvijala ili u zemlji podrijetla, ako je bilo novca za put, ili su djevojke dolazile iz starog kraja da bi sklopile brak u novoj, zemlji iseljenja. Karakteristično je, a na to ukazuju i župne knjige, kako je prvi naraštaj pretežno sklapala brak s pripadnicima iste nacionalnosti, vjere i to ponajčešće iz vlastite domovine. Tako se prvi naraštaj Hrvata u čak 90,4 posto slučajeva vjenčavao s pripadnicima vlastite nacionalnosti (Ivezić, 1989: 397).

Primjetne su i važne promjene u spolnoj strukturi (Ivezić, 1989:394). Broj žena među hrvatskim iseljenicima u SAD-u kontinuirano je rastao te se od 1901. kad je iznosio 11 posto, do 1913. povećao na 30 posto, a godine 1932. na 45 posto. Spolni nerazmjer koji je dotada bio posebno naglašen pomalo je smanjivan, i to je bitna razlika hrvatske od drugih iseljeničkih grupacija, primjerice iz zapadnoeuropskih i sjevernoeuropskih zemalja.

Hrvati u SAD-u, pa tako i oni u Clevelandu, imali su niži stupanj nataliteta, nupcijaliteta i mortaliteta nego njihovi roditelji u Hrvatskoj. Na to ukazuju niže komparativne stope u Hrvatskoj i Sloveniji u razdoblju od 1910-1920. Također je moguće uočiti kako je većina Hrvata živjela prosječnim životom svojih sugrađana, no u komparaciji sa životnim okolnostima u domicilnoj okolini, kvaliteta života je puno bolja (Ivezić, 1989:416).

Pokazatelji, karakteristični za stvaranje socio-ekonomskog profila našeg iseljenika, odnose se na podatke o posjedovanju kuća, što je u to vrijeme važan čimbenik ekonomskog probitka i uspješnosti iseljenika. Svega 18,5 posto Hrvata u Clevelandu, u analiziranom razdoblju, posjeduju kuće. Na loše uvjete stanovanja ukazuje i podatak o visokom postotku bordera-podstanara, kojih je čak 47,22 posto. Situacija se mijenja nabolje osnivanjem potpornih društava tzv. "Hrvatskih pomoćnica", koja su svojim članovima financirala kupnju ili izgradnju kuće. Tridesetih godina, primjerice, Hrvati još nisu bili u poziciji da sebi osiguraju bolje uvjete stanovanja (Čizmić, 1982:92).

Promjena obitavališta odrazila se i na promjenu u izboru zanimanja. Podaci ukazuju kako su s obzirom na zanimanje naši iseljenici uglavnom bili seljaci, zemljoradnici, ribari, mornari, a tek su manji broj bili zanatlije i činovnici, dok je ponajmanje osoba bilo s visokom naobrazbom. Od ranije pretežitog poljoprivrednog zanimanja pri useljenju dolazi do fluktuacije na ostala radna mjesta na kojima sada dominiraju. To je vidljivo iz popisa 1910. godine. Tu su 66,65 posto prikazani kao radnici, a čak ih je 29,16 posto u trenutku popisa neza-

poslenih. Ostalih 4.145 su trgovci ili službenici. Jedan od razloga ovakvoj distribuciji zaposlenja jest i niska razina obrazbe, koja je takva ostala sve do tridesetih godina. Također je i izrazito slabo poznavanje engleskog jezika relevantna činjenica u tom kontekstu, jer 1910. engleski govori po prilici oko 33,33 posto iseljenika (Čizmić, 1982:150).

Jedan od važnih indikatora stupnja asimilacije prvog naraštaja jest i dužina boravka. U Clevelandu, primjerice, na početku stoljeća, ili 1910. hrvatski doseljenici u najvećem broju (njih 74 posto) tu boravi od 1 do 6 godina. Tako je 1910. njih 19,44 posto boravilo od 7 do 9 godina a svega 4,16 posto više od 10 godina. Zatim, 1910. svega 2,77 posto doseljenika izjavljuje kako se želi naturalizirati, 68,05 posto ih nije naturalizirano, a 29,16 posto uopće ne odgovara na to pitanje (Čizmić, 1982:393).

Dakle, hrvatski iseljenici su se očigledno teže adaptirali na opisane kulturološke aspekte svakodnevnog življenja. Tome je dobrim dijelom bio razlog i to što su njihove socijalne i duhovne osobine bile takve prirode da su se teže prilagođavali a dodatne napetosti proizlaze i iz činjenice istodobnog percipiranja u dva potpuno različita okružja. Onom tradicionalnom i zatvorenom (obitelji) te suvremenom američkom društvu.

O POČECIMA DRUŠTVENOG OKUPLJANJA, POLITIČKIM, KULTURNIM I ŠPORTSKIM AKTIVNOSTIMA CLEVELANDSKIH HRVATA

Hrvatski iseljenici u Clevelandu, iako brojem mala etnička skupina, prilično su rano nastojali zainteresirati clevelandsku javnost za svoj nacionalni program. Namjera im je bila ukazati na nepovoljan politički položaj svojih sunarodnjaka u ostavljenoj domovini. Valja napomenuti kako je djelovanje Hrvata u Clevelandu bilo dijelom opće političke slavenske akcije u SAD-u, a sam grad Cleveland često je bio središtem tih aktivnosti.

Hrvati u Clevelandu počeli su se vrlo rano društveno okupljati, pa su prvi odsjeci Narodne hrvatske zajednice u Clevelandu osnovani već 1895., a dvije godine poslije osnovan je i ženski odsjek NHZ (Hranilović, 1990:209).

Zanimljivo je kako su hrvatski iseljenici već 1903. zainteresirali američku javnost za aktualne političke probleme iz domovine. Već tada se prilično znalo o pobuni studentske omladine i pučanstva protiv mađarske prevlasti u Hrvatskoj. U znak revolta prema propisima koji su određivali da za popis pučanstva svi Slaveni u SAD trebaju biti uvedeni kao Austrijanci ili Mađari, 1911. održan je protest.

Godine 1903. Slaveni u Clevelandu osnivaju organizaciju "Slavenska veza" s glavnom svrhom upoznavanja javnosti sa slavenskim sugrađanima. Hrvatski iseljenici 1912. osni-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

vaju političku organizaciju "Hrvatski savez" čiji je cilj koordiniranje političkog rada američkih Hrvata pod geslom "Za slobodu Hrvatske".

Godine 1916. u Clevelandu se osniva "Sveza jugoslavenskih društava u Clevelandu" s ciljem okupljanja južnoslavenskih doseljenika na društvenom i nacionalnom području, pa je tako Cleveland postao prvi grad u SAD-u s jedinstvenom južnoslavenskom organizacijom. Bilježe se također i sve veće aktivnosti clevelandskih sokolskih društava radi osiguravanja dobrovoljaca za odlazak na Solunsku frontu.

Bitan podatak za analizu odnosi se na činjenicu da je 6. travnja 1917., nakon što su SAD objavile rat Njemačkoj, američka vlada počela s obraćanjem milijunima doseljenika tražeći pomoć, pa je u Clevelandu otvoren "Americanization Information Bureau" u kojem su doseljenici mogli dobiti sve potrebne obavijesti o tome.

Godina najvećeg uspjeha političkih aktivnosti u Clevelandu svakako je 1918. kad se značajno djelovalo u iseljeničkom pokretu u SAD-u, na rušenju Austro-Ugarske i stvaranju jugoslavenske države.

Novo razdoblje političkog djelovanja clevelandskih Hrvata bilo je u znaku pomoći narodu iz iseljene domovine. Protestirali su u ime pravde i narodnih prava i nezakonitih prava Italije na hrvatske i slovenske krajeve.

Tako je tijekom 1919. Cleveland ostao važnim središtem političke aktivnosti, ali ne više južnoslavenskih iseljenika, već Hrvata nezadovoljnih položajem hrvatskog naroda u staroj domovini.

Tome svjedoči i podatak kako je 1921. u Clevelandu održan skup iseljenika na kojem je osnovana Hrvatska republikanska liga u Americi, čiji je politički program bio istovjetan programu Radićeve Hrvatske republikanske seljačke stranke.

Nakon dvadesetih godina dolazi do slabljenja političkih aktivnosti Hrvata u tom području.

Kad je riječ o aktivnostima clevelandskih Hrvata u radničkom pokretu SAD-a u analiziranom razdoblju, prvo organizirano okupljanje hrvatskih socijalista u Clevelandu zbilo se 15. prosinca 1907., kad su neki hrvatski iseljenici zajedno sa slovenskim i srpskim, osnovali "Jugoslavensko socijalističko društvo" kao ogranak "Udruženja jugoslavenskih socijal-demokratskih radnika". Za razliku od njujorškog ogranka, onaj u Clevelandu nije prestao s radom. Treba istaknuti kako je jedan od razloga zbog kojih južnoslavenski socijalisti u SAD-u nisu imali više pristalica i negativan odnos prema radu južnoslavenskih iseljenika u nacionalnim organizacijama. Željeli su, naime, pružiti podršku sunarodnjacima u ostavljenoj domovini u borbi za slobodu.

Među malobrojnim južnoslavenskim socijalistima bilo je malo onih koji su pristali uz Jugoslavenski socijalistički savez i Socijalističku stranku Amerike.

Nakon ulaska SAD-a u rat, kriza zahvaća podjednako američki socijalistički pokret kao i Jugoslavenski socijalistički savez. Zato dolazi do raspada Saveza, pa Slovenci i dio Srba ostaju vjerni programu Socijalističke stanke, a Hrvati sve više prihvaćaju radikalne ideje koje su se potkraj rata, i to nakon ruskih događanja, sve više širile Amerikom.

Veće angažiranje Hrvata u Clevelandu u pomoći radnicima u štrajku vidljivo je tek potkraj dvadesetih godina. Tek tada hrvatski radnici iz Clevelanda pokazuju solidarnost sa štrajkašima, ne samo u državi Ohio nego i u drugim državama SAD-a. Manji početni angažman u štrajku i unijama dijelom proizlazi i iz prilično jakog utjecaja dviju hrvatskih katoličkih župa i njihovih župnika koji nisu odobravali nikakve radikalne aktivnosti.

Tek u vrijeme ekonomske krize, pod propagandom Jugoslavenske sekcije Komunističke partije u SAD-u, zapaža se sve snažnija podrška Hrvata u američkom unijskom pokretu. Unatoč tome, socijalisti, a kasnije i komunisti, nisu nikada u svoje redove uspjeli privući veći broj Hrvata.

Masovnija okupljanja bilježe se u fraternalističkim organizacijama koje svoj nastanak i razvoj trebaju zahvaliti nepostojanju organizirane socijalne zaštite na tlu SAD-a. Primjetno je kako u početku nije postojala veća težnja prema uključivanju, da bi kasnije motiv socijalne prirode prevagnuo i odlučujuće djelovao na porast članstva. Tako je stvaranjem jakih fraternalističkih organizacija došlo do prekretnice u životu iseljenika u SAD-u, pa su one postale glavni promicatelji gotovo svih društvenih aktivnosti doseljenika u SAD (Čizmić, 1993:1007). Država Ohio i grad Cleveland bili su na drugom mjestu po broju odsjeka u cijelom SAD-u. Brojni iseljenici upravo su se preko fraternalističkih organizacija približavali životu u novom okruženju. Jedna od konkretnih akcija koju su poduzeli je poništenje zakona o registraciji i prebrojavanju doseljenika. Istodobno, unutar pojedinih organizacija osnivaju se komisije za propagiranje uzimanja državljanstva i za postizanje stvarne ravnopravnosti i građanskih prava (Čizmić, 1993:1008-1010).

Njihova struktura bila je uglavnom radnička (90 posto), ali i uz to je njihova stvarna pripadnost radničkom pokretu upitna. Socijalistička stranka Amerike nije ih blagonaklono gledala i taj su stav tek s vremenom mijenjali. Nakon Prvog svjetskog rata dolazi do rascjepa u socijalističkom pokretu SAD-a i političkog raslojavanja u mnogim odsjecima, a bilježe se i pokušaji infiltriranja socijalista i komunista u redove bratskih organizacija.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

Sam razvoj i organizacija fraternalizma u Clevelandu izravno je ovisila o stanju u odsjecima i uopće o hrvatskoj etničkoj zajednici u tom gradu.

Gotovo odmah nakon prvih doseljavanja uočljivo je razvijanje intenzivnog kulturnog i prosvjetnog rada, o čemu svjedoči i rano osnivanje Pjevačkog društva 1905. i osnivanje biblioteke knjiga iz Hrvatske. Sljedeći primjer slavenskih, južnoslavenskih i hrvatskih iseljenika u SAD-u je osnivanje sokolske organizacije, a clevelandski Hrvati 1911. osnivaju športsku organizaciju "Hrvatski sokol" (Čizmić, 1982:353). Iz toga je vidljivo kako je clevelandska hrvatska naseobina ulagala velike napore u očuvanje svojeg kulturnog identiteta.

Na žalost, većina ih, dijelom zbog zabrane useljenja a dijelom zbog ekonomske krize tridesetih, nije preživjela.

RASPRAVA

Zasigurno je kako se kretanje i fluktuacija stanovništva iz jednog geografskog područja u drugo nameću kao povijesno-društvena konstanta. U tom svjetlu, kao manji segment globalnih kretanja nastojalo se shvatiti i prvi iseljenički naraštaj u gradu Clevelandu. Taj je, zapravo, prvi iseljenički naraštaj rijetko ili uopće nije bio predmetom konzistentnijih socioloških analiza.

Moguće je zaključivati kako je riječ o vanjskoj migraciji, uglavnom dobrovoljnoj, koja podrazumijeva korjenitu promjenu obitavališta socio-kulturno-političkog sklopa. Dakle, riječ je o migraciji koja u globalu teži da postane stalna.

S obzirom na determinantu tipa imigrantskih zajednica, prva skupina doseljenika u Cleveland shematski se uklapa u model homogenog useljavanja čija je osnovna značajka sličnost socijalnih i kulturnih čimbenika iseljeničke skupine. Stoga je, uvažavajući sve navedene činjenice, poželjno sintetičko promatranje činjenica u okviru dinamičkih socijalnih promjena te stvaranje određene tipologije koja bi sadržavala indikatore specifične za prvu iseljeničku skupinu, ovdje pobliže Hrvate u Clevelandu, Ohio.

Istodobno, u drugoj polovici XIX. i prvoj polovici XX. st. emigracija je izazvala velik gubitak populacije na tlu Hrvatske koji nije bio nadoknativ, jer se u idućem razdoblju useljavanje zbivalo u okolnostima općeg, sekularnog smanjenja nataliteta i pojačanog demografskog starenja (Nejašmić, 1990:520).

U doba prvog naraštaja već se artikulira definirana migracijska politika koja se ponajprije ogleda u poticanju useljavanja i pozitivnoj imigrantskoj politici. U daljnjem razdoblju, u namjeri očuvanja socijalne ravnoteže zemalja imigracije, SAD poduzimaju čitav niz restriktivnih mjera. Jedna od njih je i zatvaranje granica koje je posebno vidljivo poslije tridesetih, kada je donekle zaustavljen val useljavanja.

Posebno važno pitanje za prvi naraštaj jest ono o motivima iseljavanja.

U teorijama prostorne mobilnosti pretpostavlja se kako ekonomski motiv najčešće dominira odlukom o migriranju, a različite percepcije i razvoj situacije na tržištu utječu i na trenutne mogućnosti migriranja. Što se tiče cilja koji migrant želi ostvariti odlaskom u drugo socijalno okružje, on tijekom vremena može zadobiti neki drugi oblik, što se neposredno odražava i na duljinu boravka (Jonjić, 1985:71).

Kad je riječ o motivima odlaska prvog naraštaja, ako ih se klasificira na osnovi "pull" i "push" čimbenika, jedan od glavnih "pull" čimbenika koji je vodio prema iseljavanju jesu nesređene ekonomske prilike u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca koja nije uspijevala riješiti nagomilana pitanja zapošljavanja. Zato je tendencija prema iseljavanju bila konstanta. Dakle, tu su uočljivi isključivo ekonomski motivi koji su pretežno karakteristični za prvi naraštaj uopće, iako se dijelom javljaju i politički motivi.

Nakon dolaska u novo okružje, hrvatski iseljenici uglavnom su se nalazili na najnižoj socijalnoj ljestvici koja je u svezi sa stupnjem naobrazbe i strukturom zaposlenja.⁵ Prema tome, i njihove početne aspiracije su uglavnom ekonomske prirode.

Već početkom doseljavanja moguće je uočiti tendenciju formiranja manjih zajednica prostorno ograničenih na određena naselja. Shema prostorne mobilnosti slična je onoj domaćeg stanovništva. Dakle, na snazi je pojava opće pokretljivosti i fluktuacije prema područjima s boljim uvjetima stanovanja. Tako se od početnog naseljevanja koje je bilo ograničeno na Aveniju St. Clair od Dvadesetpete do Sedamnaeste, bilježe preseljenja u predgrađa rezervirana za pripadnike srednje klase. To su neki od razloga što do većeg udruživanja Hrvata na području useljavanja nije došlo sve do osamdesetih godina XIX. st. Ujedno, stupanj mobilnosti proporcionalan je većem stupnju integracije u američko društvo.

Iako je na prvi pogled bila riječ o zajednici koja je prostorno bila prilično mobilna, ona je, unatoč tome, barem na početku, nastojala zadržati karakteristike koje je posjedovala u zemlji iseljenja. Očigledno je kako se život u njezinu okviru odvijao po svim zakonitostima vrijednosnog sustava starog kraja, dakle tradicionalne zajednice zatvorenog tipa. Ovo je, dalje, imalo za posljedicu manjak socijalnih kontakata izvan skupine te naglasak na okupljanju s nacionalnim i vjerskim prizvukom. Samim tim vjerojatno ih je i njihova okolina percipirala kao konzervativnu i manje fleksibilnu skupinu, no to je bio jedini način opstanka. Dakle, nerazmjer koji je proizašao iz istodobnog sudjelovanja u dva različita tipa institu-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

cija, tradicionalnoj i suvremenoj, djelovao je kao snažan inhibicijski i dezintegrativni čimbenik, te je u velikoj mjeri predodredio i manji stupanj asimilacije u američko društvo.⁶ Postojanje zaokupljenosti političkim zbivanjima u domovini, kao i nastojanjem da o tome sazna i američka javnost, također je indikatorom procesa slabijeg i manjeg percipiranja u novom okružju.

U svezi s procjenom stupnja integracije prvog naraštaja, pa tako i onog u Clevelandu, treba uvažiti činjenicu kako prilikom prvog kontakta s novom kulturom pojedinac interiorizira onoliko njezinu količinu koja će mu omogućiti minimalne uvjete egzistencije. Tada on još ne sudjeluje u strukturiranju novih kulturnih obrazaca. Stoga, ako prihvatimo da je proces integracije trostupanjski i da podrazumijeva u prvom koraku prilagodbu u smislu svjesnosti postojanja osnovnih kulturnih obrazaca novog okružja (jezika, običaja, normi, vrijednosti i religijske različitosti) te da u drugom stupnju uključuje akulturaciju i proces interiorizacije navedenih elemenata i da najviši stupanj podrazumijeva ne samo prihvaćanje već i strukturalnu pripadnost sustavu društvenih veza i odnosa nove socijalne okoline, možemo pretpostaviti kako je stupanj integracije proporcijalan naraštaju imigranta.

Ovdje držimo bitnim naznačiti postojanje religijske dimenzije kao snažnog integracijskog čimbenika, odnosno postojanja religijske pripadnosti kao kohezivnog i identifikacijskog elementa na razini skupine. U odnosu prema van vjerska i nacionalna varijabla djelovala je kao dezintegracijski element. Dakle, treba istaknuti ulogu Crkve i svećenika te činjenicu kako je povijest župe na specifičan način isprepletena s poviješću zajednice.

Za prvi naraštaj zanimljivo je postojanje izrazitog nerazmjera u spolnoj i dobnoj strukturi. Dostupni podaci ukazuju na to kako su radni kontingent u zemlji useljenja uglavnom činili muškarci u dobi od 20-30 godina, što se u zemlji emigracije osjetilo kao velik poremećaj u dobnoj i spolnoj neravnoteži. Uz tu neravnotežu, nazočne su i posljedice ekonomske, socijalne prirode i promjene u mikrostrukturi-obitelji. Dakle, riječ je o promjenama u strukturi i funkcioniranju cjelokupnog emigrantskog i imigrantskog društva.

Promjene na razini mikrostrukture (obitelji) dinamične su prirode. Oblik tipične bilocirane obitelji, sudeći prema podacima koje nam pruža crkvena statistika, doživljavao je svoje izmjene.

Promjena u stupnju integriranosti ogleda se i u promjeni izbora bračnog partnera s obzirom na njegovu nacionalnu pripadnost. Tako je, primjerice, za drugi naraštaj već u 76

posto slučajeva bračni drug bio druge nacionalnosti (Ivezić, 1989:402).

Prvi iseljenički naraštaj uglavnom ne posjeduje važna politička prava i mehanizme političkog utjecaja na imigrant-ske zajednice. Hrvati koji su se nakon svojeg dolaska nalazili definitivno na dnu ljestvice političke moći, proporcijalno procesima asimilacije povećavali su svoj politički ugled, i to ponajprije stvaranjem vlastitih političkih organizacija koje su uspjele na sebe svratiti pozornost zemlje useljenja. Postojala je snažna potreba upoznavanja američke javnosti s problemima u zemlji domicila, dakle, očigledne su jake implikacije političkih zbivanja u domovini na politički život u novom okružju. Ova ovisnost počinje slabiti nakon dvadesetih, što je proporcijalno stupnju asimilacije, odnosno osjećaju pripadnosti novoj domovini.

ZAKLJUČAK

Ako pod indikatorima jedne etničke skupine podrazumijevamo zajedničku kulturu, jezik, običaje, pravo, shvaćanje i definiranje stvarnosti na jednak način unutar skupine, i uopće osjećaj posebnosti u odnosu na globalno okružje, s pravom Hrvate prvog naraštaja možemo istraživati prema svim kriterijima jedne etničke skupine.

Za sociologiju etnički/nacionalni identitet predstavlja socijalnu činjenicu, što u dirkemovskom smislu označava djelovanje u obliku svojevrzne prisile na individualno ponašanje, čega pojedinci mogu, ali i ne moraju biti svjesni. Stvaranje "mi" osjećaja posredno se odvija i preko elemenata karakterističnih za nacije-etničke skupine kao što su nacionalne zastave, grbovi i himne (Živković i sur., 1995:60). To je lako uočljivo i na primjeru clevelandskih Hrvata. Isticanje simbola u obliku odsječenih zastava i medalja bilo je često, posebice u okviru djelovanja fraternalističkih društava, pospješujući indirektno kolektivno pamćenje.⁷

Ako pretpostavimo postojanje uzajamne povezanosti dviju varijabli: etniciteta i socijalno-ekonomskog statusa na političko i društveno ponašanje pojedinca, iz svih dostupnih podataka evidentno je kako prvi naraštaj te aktivnosti razvija ponajprije u okviru vlastitih etničkih skupina, no primjetna je i tendencija koja ukazuje kako porastom stupnja asimilacije dolazi do napuštanja nekih vrijednosnih sustava i okretanja novim sadržajima.

Na primjeru djelovanja fraternalističkih organizacija ponajbolje se može vidjeti načelo funkcioniranja tradicionalnih, etničkih zajednica čija povijest obuhvaća i povijest dotičnih etničkih skupina. Fraternalističke organizacije djelovale su poput snažnih socijalnih agensa u kojima se osjećaj pripadnosti i kohezije pojačavao osjećajem solidarnosti i pri-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

padnosti, čemu je neposredno pridonijelo i formiranje brojnih odsjeka na lokalnoj razini.

Povećanjem dužine boravka došlo je do važnog prerasporeda objektivnih i subjektivnih okolnosti migranata. Kako u prvoj fazi boravka većina migranata nije kanila trajno ostanu u zemlji iseljenja, odatle je proizašao i njihov pasivan odnos koji se ogledao u smanjenim aspiracijama prema učenju engleskog jezika i učlanjivanju u organizacije zemlje imigracije. Dostupna građa ukazuje na to kako su im puno zanimljivija zbivanja u zemlji domicila. Stoga na samom početku useljavanja nije moglo biti govora o postojanju važnijih procesa asimilacije u američko društvo. No, vrijeme boravka, odnosno proces naturalizacije ovdje je zavisnom varijablom koja je u velikoj mjeri utjecala na preraspored ranga vrijednosti i interesa, posebno prvog naraštaja, u kojem već dolazi do uobličavanja težnji prema što boljem socijalnom i političkom prihvaćanju.

Integracija je bila otežana zbog brojnih čimbenika, kao što su osobne, socijalne, društvene, profesionalne i duhovne predispozicije koje je trebalo modificirati u skladu sa zahtjevima novog okruženja.

Promjena mjesta na skali ekonomskih, društvenih i političkih vrijednosti, odrazila se i na veći stupanj integracije, a što je vidljivo na primjeru prvog naraštaja. Uključivanje u razne organizacije i društva na klasno etničkoj osnovi usporavalo je proces asimilacije i utjecalo na povećanje stupnja društvene izolacije. Okupljanje i organiziranje na nacionalnoj osnovi pogodovalo je zadržavanju tradicionalnog oblika života te su ovi procesi zapravo bili u potpunoj opreci s prognozama brze i potpune asimilacije koje se *de facto* nisu ostvarivale.

Konačno, mislimo kako su hrvatski iseljenici u Clevelandu u navedenom razdoblju ponudili dostatno materijala za stvaranje određenih teorijskih pretpostavki o naglašenim sociološkim specifičnostima prvih migracijskih kretanja. Strukturalno-funkcionalna teorija koja migracije označava kao svojevrsan interakcijski pomak svakako se čini osobito prikladnim teorijskim instrumentarijem za analizu iseljeničkih naraštaja. Uostalom, taj teorijski pristup očito omogućuje formuliranje realne hipotetske sheme za interpretaciju pomaka unutar proučavanog socio-kulturnog konteksta.

BILJEŠKE

¹ Problematika društvenih interakcija dosta je nazočna u literaturi, a pozornost se uglavnom usmjerava prema migrantskim perspektivama i problemima adaptacije (npr. vidi Oklobdžija: 1991.)

² "Melting Pot" primarno "označava strategiju koja nastoji samljati kulturne i etničke različitosti nakon čega se one više ne mogu prepoznati u zajedničkom loncu. Osnovna je ideološka pretpostavka

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

da imigranti trebaju ovladati jezikom, poviješću, tradicijom, pravnim sustavom, ali i vrednotama toga društva" (Živković i sur., 1995:29).

³ O povijesnoj pretpostavci nazočnosti Hrvata na tlu Amerike, već u vrijeme velikih otkrića, vidi u Čizmić, 1985:97.

⁴ Od trideset tisuća migranata Iz Hrvatske u SAD, između 1900.-1903., samo je njih tridesetak imalo neko intelektualno zanimanje (Hranilović, 1990:196).

⁵ Struktura zanimanja ukazuje na to kako je od 367.239 Hrvata i Slovenaca doseljenih u SAD do 1910. njih samo 17.600 deklarirano kao radnici, 270 ih ima stručno zanimanje, a ostali nisu naveli profesiju što navodi na zaključak kako su pripadali seoskom stanovništvu. Također, od ukupnog broja doseljenih u SAD 1910. gotovo je 40 posto nepismenih (Hranilović, 1988:90).

⁶ Jedna od prepreka integraciji očitovala se i u postojanju tvrdokornosti stereotipa o narodima i njihovim kulturama koje rastu iz nepoznavanja i nepostojanja socijalnih kontakata. Stoga teorije interkulturalizma idu u prvacu integracije, suprotstavljajući se asimilaciji u kojoj je u prvom planu suodnošenje. No, iako predviđaju uzajamnost, ravnopravno i punovrijedno sudjelovanje i razmjenjivanje svih kultura, ono se zadržava na uključivanju migranata i njihovih za sada marginaliziranih kultura u društvo primitka (Oklobdžija i sur.,1990:551).

⁷ I ovdje je uputno razlikovanje pojmova "etničkog" i "nacionalnog identiteta" kao sinonima. Tako se etnicitet primarno odnosi na skupinu zajedničkih kulturnih elemenata (jezika, simbola, običaja, tradicije i religije) kao i svijesti o zajedništvu. Nacionalni identiteti relativno su noviji pojmovi, vezani uz činjenicu postojanja moderne nacije. Etnicitet je osnova na kojoj se razvijaju moderna nacija i nacionalna svijest, kao moderne i eminentno političke pojave. (Živković i sur., 1995:48).

LITERATURA

Čizmić, I. (1976.): *Doseljavanje, struktura i položaj naših iseljenika u prekomorskim zemljama*, Zagreb, Centar za istraživanje migracija.

Čizmić, I. (1982.): *Hrvati u životu Sjedinjenih Američkih Država*, Zagreb, Globus.

Čizmić, I. (1985.): Prve veze iseljenika iz Hrvatske s Amerikom, *Migracijske teme*, 2(1): 97-105.

Čizmić, I. (1993.): Neka bitna obilježja američkog fraternalizma (U povodu 100. obljetnice Hrvatske bratske zajednice), *Društvena istraživanja*, 2(8): 1005-1020.

Hranilović, N. (1990.): Osnovna obilježja i analiza nekih strukturalnih promjena hrvatske žumberačke naseobine u Clevelandu, *Migracijske teme*, 6(2): 195-221.

Ivezić, Z. (1989.): Analiza nekih promjena u društvenoj strukturi hrvatske etničke zajednice u Clevelandu, *Migracijske teme*, 5(4): 393-417.

Jonjić, P. (1985.): Teorijski aspekti proučavanja migracije: kritički pregled literature, *Migracijske teme*, 1(1) : 63-76.

Laušić, A. (1985.): Osvrt na neke dosadašnje rezultate istraživanja o iseljavanju priobalnoga i otočnog dijela Hrvatske od sredine 19. st. do svršetka Prvoga svjetskog rata, *Migracijske teme*, 2 (1) :57-67.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188
RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

Malešević, S. (1994.): Percepcija etničkog identiteta: aplikacija jednog modela, *Migracijske teme*, 10(1): 31-54.

Mežnarić, S. (1991.): *Osvajanje prostora-prekrivanje vremena, Migracije umjesto razvoja*, Zagreb, Sociološko društvo Hrvatske.

Nejašmić, I. (1990.): Iseljavanje iz Hrvatske u evropske i prekomorske zemlje od sredine 19. stoljeća do 1981. godine-pokušaj kvantifikacije, *Migracijske teme*, 6 (4): 511-526.

Oklobdžija, M., Čačić-Kumpes, J. (1990.): Odnos migranata prema zemlji primitka, *Migracijske teme*, 6(4): 545-553.

Oklobdžija, M. (1991.): Imigranti i društvo useljenja (problematika društvenih interakcija), *Migracijske teme*, 7 (3-4):259-275.

Oliveira-Roca, M. (1987.): Tipovi cirkulacije stvanovništva i radne snage. Neka teorijska razmatranja i empirijske činjenice, *Migracijske teme*, 3(1): 31-42.

Szabo, A. (1988.): Društvena struktura iseljenika iz Hrvatske i Slavonije u razdoblju 1880-1916, *Migracijske teme*, 4(1-2):67-71.

Telišman, T. (1990.): Neki aspekti etničkog identiteta članova Hrvatske bratske zajednice, *Migracijske teme*, 6(2): 255-273.

Živković, I., Šporer, Ž., Sekulić, D., (1995.): *Asimilacija i identitet*, Zagreb, Školska knjiga.

Županov, J. (1973.): *Sociološki pristup problematici vanjskih migracija*, Zagreb, Ekonomski institut.

Croats in the Cleveland Area from 1900 to 1930: Prolegomena for a Sociological Reception

Renata RELJA
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

In the article the authoress construes the sociological reception of available demographic, historical and economic indicators concerning the first generation of Croatian immigrants in the United States, in the city of Cleveland, in the period from 1900 to 1930. Thus, some of the existing relevant approaches within the framework of the sociology of migrations are considered. The main goal of the authoress is to select those factors which can be of assistance in the analysis of previous migrations in order to be able to understand better and perceive future migratory trends within this area. She therefore gives a survey of the first Croatian immigrants to enter the territory of Ohio, and then the city of Cleveland, followed by general demographic indicators (age and gender structure, the level of education, vocation structure of the first immigrant generation of Croats), and also informs of the initial social gatherings, i.e. political, cultural and sports activities of Cleveland Croats.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 1-2 (33-34),
STR. 171-188

RELJA, R.: HRVATI NA
PODRUČJU...

Namely, in the content analysis of relevant material it was possible to observe the basic patterns of the first emigrant generation's life-styles, which can thus be applied on other emigrant groups as well.

Kroaten im Gebiet von Cleveland in der Zeit von 1900–1930: Prolegomena zu einer soziologischen Rezeption

Renata RELJA

Ivo-Pilar-Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Der Artikel konstruiert die soziologische Rezeption verfügbarer demographischer, historischer und ökonomischer Angaben über die erste Generation kroatischer Einwanderer in den USA, d.h. konkret in Cleveland, im Zeitraum von 1900 bis 1930. Dabei werden einige der bestehenden relevanten Zugangsweisen innerhalb der Migrationssoziologie abgehandelt. Die Verfasserin verfolgte als Hauptziel, jene Faktoren auszusondern, die das Verständnis vergangener Migrationsbewegungen erleichtern, um somit zukünftige Migrationen innerhalb dieses Gebiets auf angemessenere Weise wahrzunehmen und zu verstehen. Es folgt außerdem eine Darstellung der ersten kroatischen Zuwanderung in den US-Bundesstaat Ohio und die Stadt Cleveland sowie ein Überblick über allgemeine demographische Daten (Alter und Geschlecht, Bildungsstand, berufliche Ausbildung der ersten kroatischen Einwanderergeneration). Hierbei geht es um die Anfänge entsprechender gesellschaftlicher Gruppierungen bzw. um die politischen, kulturellen und sportlichen Aktivitäten der in Cleveland lebenden Kroaten. Aufgrund der analytischen Auswertung relevanter Dokumente war es nämlich möglich gewesen, einige grundlegende Gesetzmäßigkeiten im Leben der ersten Einwanderergeneration festzustellen, die auch auf andere Einwanderergruppen übertragen werden können.